

Ipotezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

The Special Causes Negating the Essential Elements of the Criminal Offence under the New Criminal Code

George PELICAN*

Rezumat: *Lucrarea de față a pornit de la premisa necesității asigurării unei distincții între cauzele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii cuprinse în noua reglementare penală, instituite de către legiuitor prin expresii normative echivoce și lipsite de coerență, aspect ce a generat o serie considerabilă de controverse și incertitudini atât printre teoreticienii, cât și printre practicienii dreptului penal. Astfel, fiind fundamentat pe o amplă analiză a lucrărilor de specialitate publicate la nivel național, prezentul studiu a fost realizat cu scopul de a evidenția importanța teoretică și practică a acestei distincții, precum și în vederea identificării, respectiv a stabilirii în concret a naturii juridice a fiecărei ipoteze speciale de excludere a infracțiunii, plecând de la rațiunea pentru care acestea au fost instituite.*

Cuvinte-cheie: *definiția infracțiunii; cauze speciale de excludere a infracțiunii; noul Cod penal; controverse; distincție;*

Abstract: *The following paper started from the premise that a distinction shall be made between the special causes negating the essential elements of a criminal offence contained in the actual criminal legislation and enacted by the legislator using equivocal and incoherent normative phrases, aspect which generated considerable controversy and uncertainties among both the theoreticians and practitioners of penal law. Being based upon a comprehensive analysis of the national published literature on criminal law, this study was made for the purpose*

* auditor de justiție, anul I, (e-mail: george.pelican@inm-lex.ro);

of highlighting the theoretical and practical importance of the respective distinction, as well as for identifying each special cause negating the essential elements of a criminal offence and determining its legal characterisation having regard to the specific reasoning behind their enactment.

Keywords: *definition of the criminal offence; special causes negating the offence; new criminal Code; controversy; distinction;*

I. Considerații prealabile. Cadrul analizei

Având sediul materiei în conținutul art. 15 din noul Cod penal, infracțiunea este definită în actuala reglementare drept „*fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o*”. Astfel, în accepția noului legiuitor, noțiunea de *infracțiune* implică necesarmente incidența cumulativă a conceptelor de *tipicitate* (i), *antijuridicitate* (ii) și *imputabilitate* (iii). Analiza întrunirii celor trei trăsături ale infracțiunii se impune a fi efectuată în ordinea menționată, *inexistența uneia dintre acestea atrăgând inutilitatea verificării trăsăturii, respectiv a trăsăturilor subsecvente*.

Tipicitatea, prima condiție *sine qua non* cu privire la existența infracțiunii, presupune verificarea unei *identități depline între elementele constitutive ale faptei efectiv săvârșite de către o anumită persoană și trăsăturile modelului abstract conținut de norma de incriminare*, care descrie conduita antisocială ipotetic repudiată. Fără a ne axa pe acest subiect, căci nu prezintă o relevanță deosebită în cadrul prezentei analize, ne rezumăm la a menționa faptul că achiesăm la concepția¹ majoritară din doctrina penală românească, în sensul că tipicitatea implică analiza nu doar a elementelor de factură obiectivă, ci și subiectivă, astfel că vinovăția nu constituie *per se* o trăsătură distinctă a infracțiunii, fiind, în fapt, un element al laturii subiective ce ține de prevederea

¹ Pentru explicații, a se vedea M. Udriou, *Drept penal. Partea generală*. Ed.6, Ed. Universul juridic, București, 2019, pag. 86 și urm, precum și I. Nedelcu în G. Bodoroncea, V. Cioclei ș.a., *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pag. 63-64, respectiv M.I. Michinici, M. Dunea, în T. Toader (coord.) *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pag. 49. Pentru susținerea perspectivei contrare, în sensul că latura subiectivă nu ar fi înglobată în tipicitate, iar vinovăția reprezintă o trăsătură distinctă a infracțiunii, a se vedea, spre pildă, F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pag. 265, precum și I. Pascu în I. Pascu, T. Dima ș.a., *Noul Cod penal comentat. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pag. 125-126.

Ipotezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

faptei în legea penală. Așadar, o faptă determinată nu va fi considerată tipică ori de câte ori conținutul său constitutiv nu este susceptibil de a se circumscrie în totalitate modelului formal de comportament interzis, precum și în situația particulară în care, deși atât elementele sale de ordin obiectiv, cât și cele de natură subiectivă par a se suprapune complet peste elementele conduitei descrise de norma de incriminare, legiuitorul a prevăzut expres excluderea faptei respective din sfera protecției penale acoperite de norma legală, prin instituirea unei condiții negative de tipicitate, denumită uneori în literatura de specialitate și cauză de atipicitate.

Totodată, merită menționat faptul că, deși simpla îndeplinire a cerinței de tipicitate nu este suficientă pentru a conduce *de plano* la concluzia existenței unei infracțiuni, această trăsătură are un rol esențial în cadrul analizei, întrucât conferă faptei concrete aptitudinea de a constitui infracțiune și în egală măsură, generează *eo ipso* o prezumție relativă de antijuridicitate², respectiv o aparență de îndeplinire a următoarei trăsături esențiale a infracțiunii, fiindcă în marea majoritate a cazurilor cele două noțiuni corespund³, o faptă tipică fiind și antijuridică.

Caracterul nejustificat al faptei, evocat adesea în literatura de specialitate pe calea conceptului de antijuridicitate, exprimă *neconformitatea faptei efectiv comise cu exigențele ordinii juridice în ansamblul său*. Raportul de opoziție în cauză rezultă din inexistența unei norme juridice permissive de ordin general ori special, denumită cauză justificativă, aparținând chiar altei ramuri de drept, prin care respectiva faptă în materialitatea sa, deși ar corespunde cu trăsăturile normei de incriminare, să fie, totuși, considerată a nu aduce atingere intereselor ordinii publice, din rațiuni ce țin de ocrotirea unor valori juridice superioare. În ipoteza incidenței unei asemenea autorizări în ceea ce privește acțiunea ori inacțiunea făptuitorului, întocmai cum a fost subliniat în doctrină, *prin voința legii respectiva normă produce efecte în raport cu toate ramurile de drept⁴, excluzând nu doar caracterul penal, ci însăși natura ilicită a faptei concrete,*

² Relativ la această accepție, a se consulta M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *Drept penal. Partea generală. Curs teoretic în domeniul licenței (I)*, Ed. Hamangiu, București, 2017, pag. 322. Pentru aceeași perspectivă, a se vedea C. Rotaru, „Definiția infracțiunii în Noul cod penal”, *Curierul Judiciar*, 2014, nr. 2, pag. 97.

³ Al. Boroi, *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, pag. 239.

⁴ Pentru detalii, a se citi M-C. Ivan, Gh. Ivan, *Cauzele Justificative*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pag.49-50. În același sens, reținem I. Pascu în I. Pascu, T. Dima ș.a., *op. cit.*, pag. 153, respectiv F. Stretanu, *op.cit.*, pag. 349.

înlăturând, practic, ab initio, însăși vocația⁵ conduitei aparent antisociale de a reprezenta o infracțiune. În aceste condiții, poate fi considerat că ipoteza justificativă se obiectivează într-un veritabil drept ori chiar datorie⁶ sub imperiul căreia autorul faptei se consideră a fi acționat, față de care în mod corelativ, ca regulă, nu poate fi atrasă niciun fel de răspundere juridică, penală ori extrapenală.

Imputabilitatea, ultima trăsătură de bază a infracțiunii, a fost descrisă în doctrină ca fiind „situațiunea juridică în care se găsește o persoană căreia i s-a atribuit un fapt penal, ca fiind săvârșit de ea în mod vinovat (în chip nelegitim)”⁷. Cu alte cuvinte, într-o accepție sintetică și plastică, imputabilitatea vizează reproșul virtual ce poate fi adus de către societate autorului unei fapte penale, în condițiile în care acesta, cunoscând caracterul ilicit al activității sale și având posibilitatea obiectivă de a se conforma normei legale, se face responsabil atât din punct de vedere fizic, cât și psihic pentru comiterea respectivului act antisocial, având capacitatea deplină de a-și controla conduita, precum și de a discerne rezonanța socială a atitudinii sale. În acest sens, legiuitorul a prevăzut, la fel ca în cazul cerinței de antijuridicitate, o serie de cauze atât generale, cât și speciale, prin care această trăsătură este exclusă, fapta neputând conduce la antrenarea răspunderii penale, în ciuda prevederii acesteia în legea penală și a săvârșirii nejustificate. Totodată, se impune a fi precizat faptul că, spre deosebire de antijuridicitate, imposibilitatea reținerii caracterului imputabil al faptei nu influențează și caracterul ilicit al conduitei, care rămâne, astfel, una antisocială, nefiind permisă de ordinea juridică. În egală măsură, trebuie specificată faptul că, spre deosebire de relația dintre tipicitate și antijuridicitate, cerința imputabilității faptei nu poate fi prezumată, nici măcar în mod relativ, din simpla îndeplinire a celorlalte două trăsături ale infracțiunii.

Întocmai cum deja a fost relevat, legiuitorul a prevăzut în noua reglementare, pe lângă cazurile generale de excludere a infracțiunii, *i.e.* cauzele justificative și cauzele de neimputabilitate, o serie de ipoteze speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în conținutul anumitor norme de incriminare punctuale (*n.n.* cu mențiunea că, spre deosebire de cele generale,

⁵ C.A. Munteanu, „Noul cod penal. Cauzele justificative”, Jurnalul de Studii Juridice, 2010, nr.1-2, pag. 295.

⁶ A se vedea I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, Vol. I, Tip. Curierul Judiciar, București, 1924, pag. 973.

⁷ V. Dongoroz, *Drept penal*, Ed. Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, pag. 334.

Ipozezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

acestea vor produce efecte exclusiv în legătură cu infracțiunea față de care au fost prevăzute), *ipoteze a căror natură concretă reprezintă actualmente un factor de controversă perpetuă*. Așadar, fiind prezentate considerațiile generale asupra temei în discuție, în cele ce succedă, fără a își propune să trateze conținutul concret al cauzelor speciale identificate, prezenta lucrare se va concentra asupra distincției efective dintre condițiile negative de tipicitate, ipotezele justificative speciale și cauzele speciale de neimputabilitate din conținutul noului Cod penal, urmând a fi expusă, inițial, însemnătatea practică a acestei distincții, pentru ca mai apoi să fie realizată „trierea” efectivă a acestora.

II. Distincția dintre cauzele speciale de excludere a infracțiunii în noul Cod penal. Aspecte teoretice și practice

A) Generalități. Importanța distincției dintre cauze

Înainte de a proceda punctual la dezvoltarea temei ce constituie obiectul prezentei secțiuni și de altfel, al prezentului studiu, dorim să facem o mențiune prealabilă și necesară în sensul că nu considerăm oportună folosirea conceptului de „cauze ce înlătură caracterul penal al faptei”, uzitată în lucrările de specialitate publicate anterior intrării în vigoare a noului Cod penal și preluată *tel quel* de către o parte a doctrinei recente. Aceasta deoarece apreciem că noțiunea de „caracter penal al faptei” este aptă a genera confuzii prin raportare la cerința tipicității (n.n. cu motivarea că expresia „caracterul penal al faptei” și ideea de „faptă penală”, recte faptă prevăzută de legea penală, sunt susceptibile a fi considerate, în mod eronat, sinonime). Tocmai din acest motiv, atât practicienii dreptului penal, cât și doctrina, în marea majoritate, au renunțat la utilizarea acestui concept ulterior adoptării noii reglementări. Ca atare, în continuare vor fi folosite exclusiv expresiile „cauze de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii”, respectiv „cauze de excludere a infracțiunii” în contextul oricăror precizări cu privire la ipotezele avute în vedere.

Demersul legiuitorului de a institui ipoteze speciale relative la înlăturarea trăsăturilor esențiale ale infracțiunii nu constituie un aspect de noutate, asemenea dispoziții exprese existând și în vechea reglementare penală, e.g. proba verității – art. 207 V.C.pen., darea de mită prin constrângere – art. 255 alin. (2) V.C.Pen., adulterul îngăduit – art. 304 alin. (6) V.C.Pen. Cu toate acestea, dat fiind numărul redus al acestor dispoziții și în considerarea unei exprimări normative mai puțin echivoce comparativ cu cea din actuala legislație penală, „separarea” respectivelor cazuri în funcție de trăsătura concretă a infracțiunii pe

care o elimină nu a comportat dezbateri deosebite, controversele născute asupra acestui aspect sub imperiul vechii reglementări fiind relativ inexistente.

În actualul Cod penal, legislativul a prevăzut un număr însemnat de dispoziții legale care consacră *expressis verbis* cauze speciale de excludere a infracțiunii, evidențiate la nivel normativ prin intermediul expresiilor „Nu constituie infracțiune [...]”, respectiv „Dispozițiile [...] nu se aplică în cazul / cazurile [...]”, fără a fi specificată, însă, natura concretă a acestora. Or, necesitatea clarificării acestui aspect derivă nu doar din considerente teoretice, de ordin scolastic, ci și din rațiuni legate de importanța practică deosebită, respectiv prin prisma consecințelor diferențiate ce pot fi generate în funcție de incidența uneia sau a altei cauze de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii. Ca o informație preliminară, chiar dacă aceasta poate părea ca fiind redundantă, considerăm necesar a sublinia faptul că, în ciuda caracterului lor „special”, ipotezele justificative ori de neimputabilitate reglementate expres în cadrul anumitor norme de incriminare vor prelua, *mutatis mutandis*, regimul cauzelor justificative ori de neimputabilitate generale, producând aceleași efecte precum acestea.

Este adevărat faptul că, strict din punct de vedere procesual, atât condițiile negative de tipicitate, cât și ipotezele speciale justificative ori de neimputabilitate constituie cazuri impeditiv, ori, după caz, extinctive ale acțiunii penale derivând din lipsa de temeii a acesteia, atrăgând, deopotrivă, dispunerea unei soluții de clasare de către organele de urmărire penală, respectiv a unei hotărâri de achitare de către instanța de judecată. Cu toate acestea, temeiul de drept incident este unul distinct, soluțiile fiind pronunțate raportat la dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a I în cazul unei ipoteze de atipicitate, respectiv lit. d) C.proc.pen în cazul incidenței uneia dintre celelalte cauze. De asemenea, tot cu privire la soluționarea acțiunii penale există o diferență majoră rezidând în aceea că, în timp ce incidența unor cauze de atipicitate ori justificative cu caracter special generează efecte in rem, recte care se răsfrâng și asupra tuturor participanților la săvârșirea respectivei fapte, cauzele de neimputabilitate speciale vor produce efecte doar în persoana celui ce a săvârșit infracțiunea în împrejurarea respectivă.

În egală măsură, o altă consecință distinctă, subsecventă soluției asupra acțiunii penale, vizează modul de rezolvare a acțiunii civile, care va fi lăsată nesoluționată în cazul reținerii unei condiții de atipicitate, aspect ce nu este incident în situația cauzelor justificative ori de neimputabilitate speciale. În aceeași ordine de idei, tot cu privire la acțiunea civilă trebuie accentuat faptul că reținerea unei cauze justificative speciale va face imposibilă, în principiu, atragerea oricărui alt tip de răspundere extrapenală, deci inclusiv a celei civile, în

Ipotezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

vreme ce în cazul ipotezelor de înlăturare a tipicității ori a imputabilității această regulă nu se menține, urmând a fi cercetată în concreto îndeplinirea condițiilor în vederea atragerii răspunderii civile delictuale.

Nu în ultimul rând, se observă diferențe punctuale de tratament juridic și în cazul altor măsuri cu caracter incidental în cadrul procesului penal, cum ar fi, cu titlu de exemplu, faptul că doar în ipoteza reținerii unei condiții negative de atipicitate ori a unei cauze justificative speciale nu este permisă dispunerea unei măsuri de siguranță față de făptuitor, ori faptul că exclusiv în situația incidenței unei cauze speciale de neimputabilitate, suspectul sau inculpatul are posibilitatea de a cere continuarea procesului penal.

B) „Trierea” efectivă a ipotezelor de excludere a infracțiunii din noul Cod penal

Chiar dacă, *prima facie*, stabilirea în concret a tipului de cauză de excludere a infracțiunii din noua reglementare poate părea ca fiind o operațiune facilă, o analiză mai amănunțită ne îndeamnă să afirmăm că presupunerea relativă în sensul acestei aparente simplități nu este nici pe departe conformă cu implicațiile realității juridice. În fapt, astfel cum va fi dezvoltat în cele ce urmează, *natura concretă a acestor cauze, cu o singură excepție, a dat naștere unor imense diferende în doctrină, existând considerații extrem de împărțite cu privire la fiecare ipoteză. Tocmai din acest motiv, o bună parte dintre autorii lucrărilor de drept penal nu doresc să își exprime în niciun fel punctul de vedere, rezumându-se la a califica fiecare ipoteză specială drept „cauză de excludere a infracțiunii”, iar în cazul autorilor care își menționează, totuși, părerea, motivarea alegerii efectuate este, din păcate, cvasiinexistentă.* Pe de altă parte, în ceea ce privește *practica instanțelor naționale analizată de noi, corespunzătoare noii legislații penale, cu doar două excepții, cauzele speciale fie nu au fost incidente în spețele deferite judecării, fie au fost aplicate în abstract, fără a le fi stabilită natura concretă, practicienii ferindu-se, la rândul lor, de calificarea juridică a acestora.*

În doctrină au fost propuse diverse algoritme în vederea soluționării cu titlu general a acestei probleme de drept, susținându-se, spre pildă, ideea că expresia normativă „*fapta nu constituie infracțiune*” evidențiază întotdeauna incidența unei cauze justificative speciale⁸. Cu toate acestea, întocmai cum va fi

⁸ Pentru această opinie, menționăm A. Zarafiu, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2015, pag. 90.

arătat, aserțiunea respectivă nu este aptă a se subsuma în totalitate adevărului juridic. Dimpotrivă, se impune analizarea în concret, de la caz la caz, a intenției legiuitorului, prin raportare la cerințele de existență a infracțiunii astfel cum acestea au fost dezvoltate în cele ce precedă, în vederea identificării adecvate a trăsăturii esențiale a cărei eliminare a fost vizată prin instituirea fiecărei cauze speciale în parte, demers la care vom proceda în continuare.

1) Cauzele de atipicitate din noul Cod penal

O primă cauză de înlăturare a tipicității expres prevăzută în actuala reglementare se regăsește, după părerea noastră, în dispozițiile art. 271 alin. (2) C.pen⁹, sens în care regăsim și accepția majoritară din doctrină¹⁰. Nu ne putem ralia la judecata conform căreia ar fi vorba mai degrabă despre o cauză justificativă specială¹¹ pentru că, în realitate, ceea ce a dorit legiuitorul să consacre prin dispozițiile antereferte nu este conformitatea faptei cu ordinea publică prin înlăturarea caracterului său ilicit, ci mai degrabă lipsa de prevedere a acesteia în legea penală, prin excluderea ab initio a persoanei urmărite sau judecate pentru o anumită infracțiune din sfera persoanelor ce pot avea calitatea de subiect activ al obstrucționării justiției, cu referire chiar la procesul ce are ca obiect infracțiunea respectivă, din rațiuni inerente dreptului la neautoincriminare, ca parte componentă a dreptului la apărare.

A mai fost susținută, de asemenea, în mod eronat, incidența unei cauze de nepedepsire¹², teză a cărei acceptare ar conduce la ideea că fapta reprezintă infracțiune, dar prin voința legii nu este sancționată. Or, date fiind cele anterior dezvoltate, pare destul de improbabilă, dacă nu chiar inacceptabilă ideea că

⁹ Conform art. 271 alin. (2) C.pen., „Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal”.

¹⁰ Exemplificativ, a se vedea A.-R. Trandafir în C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Partea speciala II. Curs tematic*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2018, pag. 90, respectiv S. Bogdan (coord.), *Noul Cod penal. Partea speciala. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva Clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pag. 345.

¹¹ În acest sens, a se citi M.-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 216-217.

¹² A se vedea P. Dungan, T. Medeanu, V. Pașca, *Drept penal. Partea specială. Prezentare comparativă a noului Cod penal și a Codului penal din 1968*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pag. 462, *apud.* M.-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 217.

Ipozele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

legiuitorul ar fi putut considera ca fiind atât tipică, cât și nejustificată și imputabilă fapta unei persoane de a refuza, practic, să contribuie la propria incriminare.

O altă cauză expresă de eliminare a tipicității a fost instituită de către legiuitor în conținutul normei de incriminare imediat următoare și anume în prevederile art. 272 alin. (2)¹³ C.pen, care reglementează infracțiunea de influențare a declarațiilor. Și de această dată controversa de la nivel doctrinar a vizat calificarea ipotezei respective drept cauză justificativă specială¹⁴ ori de atipicitate¹⁵, opinia majoritară fiind în sensul primei abordări. În ceea ce ne privește, nu considerăm că se poate susține cu argumente reale instituirea unei cauze justificative speciale, ci, din contră, credem că intenția legiuitorului este una lipsită de echivoc în sensul consacrării unei *condiții negative de tipicitate atașate laturii obiective a infracțiunii*. În concret, *înțelegerea patrimonială dintre părți în vederea retragerii de către persoana vătămată a plângerii prealabile ori a împăcării are fără putință de tăgadă un caracter licit, victima având un drept discreționar de a decide în aceste cazuri cu privire la tragerea sau nu la răspundere a făptuitorului, drept a cărui exercitare în mod evident poate fi condiționat de primirea unor foloase patrimoniale, cu titlu de prejudiciu material or moral, atât timp cât exercitarea se realizează în concordanță atât cu limitele sale externe, cât și cu cele interne. Ca atare, dat fiind că prin ipoteză această operațiune juridică este una licită, nu poate fi argumentată în mod real existența*

¹³ Potrivit art. 272 alin. (2) C.pen, „Nu constituie infracțiune *înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea*”.

¹⁴ A se vedea C. Ghigheci în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Codul de procedură penală comentat*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, pag. 57, respectiv M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *op. cit.*, pag. 409, precum și A. Crișu-Ciocântă în T. Toader (coord), *op. cit.*, pag. 440. În același sens, N. Neagu în V. Dobrinou, I. Pascu ș.a., *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pag. 428, precum și M-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 217-219. De asemenea, a se consulta I.-D. Bandol, „Infracțiunea de influențare a declarațiilor (art. 272 NCP)”, *Juridice*, <https://www.juridice.ro/306877/infracțiunea-de-influentare-a-declaratiilor-art-272-ncp.html>.

¹⁵ Pentru această perspectivă, a se citi M. Udroui, *Drept penal. Partea specială*, ed.6, Ed. C.H. Beck, București, 2019, pag. 480. În același sens, G. Bodoroncea în G. Bodoroncea, V. Cioclei ș.a., *op. cit.*, pag. 584, respectiv A.-R. Trandafir în C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *op. cit.*, pag. 102, precum și S. Bogdan (coord.), *op. cit.*, pag. 348.

unei cauze justificative speciale, căci aceasta intervine exclusiv în situația unor fapte prevăzute de legea penală, al căror caracter esențialmente ilicit îl înlătură prin raportare la interesele superioare ale ordinii juridice.

Totodată, în doctrină a mai fost exprimată teza conform căreia dispozițiile anterior evocate ar reprezenta o cauză specială de nepedepsire¹⁶, opinie manifest eronată prin prisma faptului că pierde din vedere însăși premisa intervenției unei asemenea cauze, recte existența unei infracțiuni. Or, această accepție ar contraveni cu certitudine realității juridice nu doar în considerarea celor anterior dezvoltate, ci și raportat la simpla interpretare literală a formulării folosite de legiuitor, respectiv aceea că fapta „nu constituie infracțiune”.

Legiuitorul a mai prevăzut o cauză de atipicitate în legătură cu infracțiunea de tortură, mai precis în art. 282 alin. (6) C.pen¹⁷. În legătură cu ipoteza menționată, deși au existat puncte de vedere divergente, marea majoritate a autorilor de drept penal au apreciat că este incidentă o cauză justificativă specială, iar nu una de înlăturare a tipicității¹⁸. Cu toate acestea, credem că mențiunile anterioare își regăsesc utilitatea, prin analogie, inclusiv în legătură cu situația de față, neputându-se pune problema, nici măcar la nivel teoretic, a vreunui presupus caracter ilicit al tratamentului degradant specific sancțiunilor legale (s.n. modul de punere în executare, respectiv de executare a unor măsuri ori pedepse privative de libertate fiind prin ipoteză prezumate relativ a fi pe deplin conforme cu implicațiile ordinii juridice, în contextul în care acestea se desfășoară în acord cu prevederile legale), caracter ilicit care, în baza asumției evocate, ar fi înlăturat pe calea unei norme derogatorii din dreptul penal. Astfel, în realitate, dispozițiile precitate reliefează în mod indubitabil existența unei condiții negative de tipicitate atașate laturii obiective a infracțiunii, legiuitorul excluzând a priori vocația împrejurării menționate de a putea fi inclusă în sfera protecției penale a infracțiunii de tortură.

¹⁶ T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *Explicațiile noului Cod penal. Vol. IV. Art. 257-366*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pag. 108.

¹⁷ Conform art. 282 alin. (6) C.pen., „Nu constituie tortură durerea sau suferințele ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale și care sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de ele”.

¹⁸ Cu titlu de exemplu, a se vedea M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *op. cit.*, pag. 409, respectiv T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *op. cit.*, pag. 140 și M-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 221-223. Pentru opinia în sensul că ne aflăm în fața unei condiții negative de tipicitate, menționăm M Udriou, *op. cit.*, pag. 526.

Ipotezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

În fine, *alte două ipoteze de înlăturare a prevederii faptei în legea penală sunt reglementate în conținutul art. 301 alin. (2) din C.pen.*¹⁹, privind infracțiunea de folosire a funcției pentru favorizarea unor persoane (s.n. precedentul „*conflict de interese*”). De această dată, luând în considerare faptul că această infracțiune a făcut de puține ori obiectul unei analize amănunțite în literatura de specialitate, dispozițiile evocate nu au constituit un aspect controversat, existând doar câteva accepții relative la natura juridică a ipotezelor de excludere a infracțiunii, toate cele identificate fiind în sensul incidenței unor cauze justificative speciale²⁰. *În dezacord cu această perspectivă, opinăm că ne aflăm, din nou, în prezența unor condiții negative de tipicitate privitoare la conținutul laturii obiective a infracțiunii, fiind excluse în modalitate explicită o serie de operațiuni din categoria celor ce ar putea reprezenta infracțiuni. Aceasta deoarece demersul legiuitorului nu vizează transformarea conduitei învederate într-una conformă cu ordinea publică, ci sublinierea faptului ca operațiunile respective sunt de plano incompatibile cu prevederea în legea penală, deci virtual atipice. De altfel, această concluzie este inspirată și de exprimarea normativă „[...] nu se aplică în cazurile [...]”, care sugerează în mod clar ideea nerespectării cerinței de tipicitate, iar nu caracterul justificat al actului de conduită.*

2) Cauzele justificative speciale din noul Cod penal

Ca informație preliminară, necesară în vederea stabilirii corecte a naturii juridice a fiecărei cauze justificative în parte prin prisma rolului acesteia, se impune a fi menționat faptul că în doctrina recentă²¹ a fost propusă interpretarea în sensul că toate ipotezele justificative speciale din noul Cod penal ar fi fost instituite din rațiuni legate de procesele afective specifice mobilului cu care făptuitorul acționează, conformitatea conduitei antisociale cu ordinea juridică

¹⁹ În acord cu dispozițiile art. 301 alin. (2) C.pen., „Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazurile în care actul sau decizia se referă la următoarele situații:

a) emiterea, aprobarea sau adoptarea actelor normative;

b) exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta”.

²⁰ În acest sens, a se aprofunda M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *op. cit.*, pag. 409, precum și M-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 223-224.

²¹ A se vedea E. Boțian, „Mobilul – cauză justificativă specială”, *Dreptul românesc la 100 de ani de la Marea Unire* (ediție aniversară), Editura Hamangiu, 2020, număr unic, pag. 712-715.

fiind, practic, bazată exclusiv pe impulsul de factură subiectivă ce determină adoptarea rezoluției infracționale. Întocmai cum vom arăta în continuare, considerăm această alegație ca fiind vădit nefondată, întrucât *mobilitatea nu prezintă absolut nicio semnificație în contextul dat, neputând fi un indiciu referitor la natura niciunei cauze de excludere a infracțiunii, ci cel mult scopul ori, după caz, interesul legitim cu care se acționează ar putea avea această „valență”*. Cu toate acestea, nu poate fi formulată o afirmație cu putere de adevăr general valabil, fiecare circumstanță necesitând o analiză concretă, de la caz la caz.

O primă ipoteză justificativă de ordin special consacrată în terminis în noua reglementare este reprezentată de dispozițiile art. 201 alin. (6) C.pen.²², care reglementează așa-numitul „avort terapeutic”. În același sens a opinat și componenta majoritară a doctrinei²³, deși a fost susținută de anumiți autori și varianta unei cauze speciale de neimputabilitate²⁴. Totodată, au existat și autori care și-au reconsiderat punctul de vedere, inițial socotind în sensul unei cauze justificative²⁵, pentru ca mai apoi să observe incidența unei cauze de neimputabilitate²⁶. În realitate, precum a mai fost accentuat în doctrina penală, *textul reprezintă o ipoteză specială a stării de necesitate, acordându-se „preferință drepturilor mamei însărcinate în detrimentul drepturilor fătului, apreciindu-se a fi preferabilă protejarea unei vieți deja existente în detrimentul unei vieți în devenire”*²⁷. Prin urmare, este mai mult decât evident că rațiunea textului este aceea de a înlătura fapta tipică din sfera ilicitului prin prisma justificării bazate pe rațiuni superioare relative la dreptul la viață al femeii

²² Conform art. 201 alin. (6) C.pen., „Nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului”.

²³ Fără ca enumerarea să fie exhaustivă, menționăm I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pag. 282, precum și C. Ghigheci în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *op. cit.*, pag. 57, V. Dobrinioiu în V. Dobrinioiu, I. Pascu ș.a., *op. cit.*, pag. 93. În același sens, a se consulta V.-G. Toduța, „Întreruperea cursului sarcinii”, *Caiete de drept penal*, 2017, nr. 2, pag. 47-50.

²⁴ A se vedea T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *Explicațiile noului Cod penal. Vol. III. Art. 188-256*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pag. 104-105.

²⁵ C. Duvac, „Infracțiunile contra persoanei din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal aflat în vigoare”, *Revista de drept penal* vol. XIX, 2012, nr. 4, pag. 59-60.

²⁶ C. Duvac, „Noul Cod penal și Codul penal anterior, studiu comparativ”, *Revista de drept penal* vol. XXII, 2015, nr. 1-2, pag. 30.

²⁷ Pentru această opinie, a se avea în vedere V.-G. Toduța, *op. cit.*, pag. 48.

Ipozele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

însărcinate, iar nu aceea de a oglindi caracterul neimputabil al conduitei. Mai mult, neimputabilitatea este aplicabilă, prin esență, faptelor comise de către o persoană care în mod obiectiv nu și-a putut controla actul de conduită ori nu a avut reprezentarea faptelor sale, ceea ce în mod evident nu poate fi incident referitor la ipoteza avută în vedere.

Următoarea cauză justificativă specială se regăsește în articolul imediat subsecvent, respectiv în dispozițiile art. 202 alin. (6) C.pen.²⁸, în legătură cu așa-zisul „moșit terapeutic”. Din nou, literatura de specialitate a fost împărțită și cu privire la aceste prevederi legale, în majoritate fiind argumentată existența unei cauze justificative²⁹, chiar dacă au fost exprimate și susțineri relative la o prezumtivă ipoteză de neimputabilitate³⁰. Întocmai cum corect s-a subliniat în doctrină, dispozițiile antereferate evidențiază „acele riscuri pe care o societate le tolerează pentru că sunt considerate a fi necesare pentru dezvoltarea acesteia”³¹, legiuitorul consacrand, practic, o cauză justificativă specială în raport de fapta tipică, prin raportare la considerente ce țin de ocrotirea unor valori juridice superioare ale societății în ansamblul său, nefiind vorba, sub nicio formă, despre un text legal menit să înlătore imputabilitatea. În plus, mențiunile făcute anterior cu referire la incidența unei cauze speciale de neimputabilitate rămân pe deplin aplicabile.

În continuare, următoarea normă de incriminare, care reglementează infracțiunea de lăsarea fără ajutor a altor persoane aflate în dificultate, conține încă o cauză justificativă specială, respectiv dispozițiile art. 203 alin. (2) C.pen.³².

²⁸ Potrivit art. 202 alin. (6) C.pen., „Nu constituie infracțiune faptele prevăzute în alin. (1)-(3) săvârșite de un medic sau de persoana autorizată să asiste nașterea sau să urmărească sarcina, dacă acestea au fost săvârșite în cursul actului medical, cu respectarea prevederilor specifice profesiei și au fost făcute în interesul femeii gravide sau al fătului, ca urmare a riscului inerent exercitării actului medical”.

²⁹ Exemplificativ, a se vedea I. Neagu, M. Damaschin, *op. cit.*, pag. 282, V. Dobrinou în V. Dobrinou, I. Pascu ș.a., *op. cit.*, pag. 99, M. Udriou, *op. cit.*, pag. 124., precum și M.-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 208-210.

³⁰ În susținerea opiniei respective, se citi T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *op. cit.*, pag. 105, respectiv C. Duvac, *Noul..., op. cit.*, pag. 30.

³¹ În acest sens, a se consulta I. Curt, „Fătul ca subiect pasiv în reglementarea noului Cod penal”, *Caiete de drept penal*, 2015, nr. 3, pag. 67.

³² Conform art. 203 alin. (2) C.pen., „Fapta nu constituie infracțiune dacă, prin acordarea ajutorului, autorul s-ar expune unui pericol grav cu privire la viața, integritatea corporală sau sănătatea sa”.

Doctrina nu doar că nu a fost tranșantă în a stabili natura concretă a dispozițiilor legale evocate, ci, din contră, a fost divizată într-un număr și mai mare de păreri divergente. Astfel, unii autori au judecat textul de lege drept o cauză de înlăturare a imputabilității³³, în vreme ce opinia cea mai întâlnită vizează existența unei cauze de excludere a caracterului nejustificat³⁴ al faptei. De asemenea, a fost exprimat și punctul de vedere relativ la consacrarea unei cauze de nepedepsire³⁵, care este în mod cert lipsit de temeinicie, pentru aceleași considerente dezvoltate anterior în legătură cu alte preținse cauze de nepedepsire. Într-adevăr, credem că o interpretare instinctuală a dispozițiilor precitate ar pleda pentru susținerea existenței unei cauze de neimputabilitate, mai precis intenția legiuitorului fiind susceptibilă de a genera interpretări în sensul înlăturării aptitudinii societății de a-i reproșa făptuitorului inacțiunea sa, care ar constitui o faptă tipică și nejustificată. *Totuși, socotim că ceea ce legiuitorul a dorit este evidențierea conformității conduitei pasive cu exigențele ordinii juridice, întrucât ar fi flagrant nerezonabilă obligarea, din punct de vedere legal, a destinatarului unei norme juridice, la acordarea de ajutor cu riscul gravei periclitări a propriei persoane. Așadar, ipoteza specială instituită de către textul de lege, apreciată plastic în doctrină ca fiind o veritabilă „stare de necesitate pasivă”³⁶ (s.n. prin aceea că permite o „inacțiune de salvare”) nu poate reprezenta altceva decât o cauză justificativă specială.*

O altă reglementare specială menită să elimine trăsătura antijuridicității (n.n. care, în fapt, conține patru cauze de înlăturare a antijuridicității) se identifică, în opinia noastră, în conținutul art. 226 alin. (4) C.pen.³⁷, care reglementează

³³ Cu privire la acest punct de vedere, a se consulta C. Duvac, *Noul...*, op. cit., pag. 30.

³⁴ A se vedea I. Rusu, „Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate”, *Universul Juridic*, nr. 11, 2019, www.lege5.ro. În același sens, printre alții, a se citi V. Cioclei în în G. Bodoroncea, V. Cioclei ș.a., op. cit., pag. 426, precum și N. Neagu în V. Dobrinioiu, I. Pascu ș.a., op. cit., pag. 101, respectiv M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, op. cit., pag. 409.

³⁵ T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader (coord.), op. cit., pag. 116.

³⁶ M-C. Ivan, Gh. Ivan, op. cit., pag. 211.

³⁷ Conform art. 226 alin. (4) C.pen., „Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

- a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;
- b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;
- c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

Ipotezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

infracțiunea de violarea vieții private. Fără doar și poate, dintre toate cauzele speciale de excludere a infracțiunii, *calificarea naturii juridice a dispozițiilor menționate constituite actualmente în doctrină cel mai controversat aspect, fiind înaintate extrem de multe perspective*. De această dată diferendul vizează existența unor cauze justificative speciale ori a unor condiții negative de tipicitate³⁸, accepția majoritară fiind în sensul primei abordări³⁹. La prima vedere, într-adevăr, dată fiind condiția esențială atașată elementului material în sensul săvârșirii infracțiunii de violarea vieții private „fără drept”, ar părea că dispozițiile speciale derogatorii instituie cauze de atipicitate, în sensul că ar conferi făptuitorului dreptul de a săvârși infracțiunea. Cu toate acestea, opinăm că fundamentul acestui raționament este unul eronat, interpretarea în concret a dispozițiilor legale menționate trebuind a fi efectuată pe baza rațiunii pentru care acestea au fost instituite. *Or, în ceea ce privește situații punctuale prevăzute de art. 226 alin. (4) lit. a), c) și d), rolul acestora este cu certitudine acela de a asigura un echilibru ponderat între dreptul la viața privată a unei persoane și interesul legitim, fie el public sau privat, al altor indivizi, fiind practic, generate circumstanțe determinate în care încălcarea intimității unei persoane, deși reprezintă o faptă prevăzută de legea penală, este justificată prin prisma unor interese superioare ale ordinii juridice.*

De cealaltă parte, suntem de părere că ipoteza exprimată de art. 226 alin. (4) lit. b) *privește o atitudine pasivă și indiferentă, aptă a crea aparența unui consimțământ implicit al persoanei vătămate, acordat făptuitorului cu privire la violarea intimității sale, căci aceasta a urmărit ori a acceptat eventualitatea unei ingerințe în viața sa privată. Astfel, textul vădește ideea că legiuitorul nu se poate substitui voinței persoanei vătămate și pe cale de consecință, nu îi poate pretinde*

d) *dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate*”.

³⁸ Pentru explicații și dezvoltări, a se vedea C. Nicorici, „Violarea vieții private. Printre capcanele unei noi incriminări”, *Penalmente Relevant*, 2017, nr. 1, pag. 35. De asemenea, a se vedea M. Udriou, *op. cit.*, pag. 265, precum și S. Bogdan (*coord.*), *op. cit.*, pag. 190.

³⁹ A se citi R. Slăvoiu, *Protecția penală a vieții private*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pag. 138, precum și M.-V. Stoicescu, „Claritatea și previzibilitatea cauzei justificative speciale prevăzute de dispozițiile art. 226 alin. (4) lit. d) C.pen.”, *Revista de drept constituțional*, 2019, nr. 1, pag. 117. De asemenea, printre mulți alții, a se vedea T. Toader în T. Toader (*coord.*), *op. cit.*, pag. 388, precum și N. Neagu în V. Dobrinou, I. Pascu ș.a., *op. cit.*, pag. 212.

nimănui să nu lezeze anumite valori sociale ocrotite, atât timp cât chiar titularul acestora pare a fi renunțat la protejarea lor, o asemenea faptă fiind, în circumstanțele date, justificată, respectiv conformă cu ordinea publică. Din aceste considerente, se decelează cu certitudine concluzia în sensul că cele patru ipoteze reglementate expres de către legiuitor reprezintă, în fapt, cauze justificative speciale.

Următoarea cauză justificativă specială privește infracțiunea de compromiterea intereselor justiției, fiind inserată în cuprinsul art. 277 alin. (4) C.pen⁴⁰. Cu privire la această opinie a fost conturată în doctrină o unanimitate aproape completă⁴¹, cu o singură excepție⁴² în sensul considerării textului de lege drept o ipoteză expresă de înlăturare a tipicității. În fapt, credem că nu poate fi susținută incidenței unei cauze de atipicitate, căci apare ca fiind de domeniul evidenței împrejurarea că actul de divulgare ori dezvăluire va rămâne o faptă prevăzută de legea penală, dar este în concret justificat prin raportare la interesul legitim al societății ca autoritățile să își desfășoare activitatea în limitele competențelor legale, iar orice eventual abuz de putere să poată fi cunoscut, respectiv sancționat în timp util, interes pe care statul are obligația pozitivă de a-l satisface, cu precădere în virtutea exigențelor europene. Or, în concret, precum a fost expus în doctrină⁴³, ceea ce a urmărit constituantul prin instituirea acestei cauze justificative este să îl încurajeze pe magistrat, funcționar public, martor, expert ori interpret, să denunțe în mod public eventuala depășire a acestor limite legale de către autorități, fără teama de a fi tras la răspundere penală. În concluzie, și această ipoteză reglementează o cauză specială de excludere a antijuridicității, înlăturând caracterul ilicit al faptei și conformând-o, prin urmare, cu exigențele ordinii juridice.

⁴⁰ Potrivit art. 277 alin. (4), „Nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală”.

⁴¹ A se consulta C. Duvac, „Infracțiunile contra înfăptuirii justiției din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal în vigoare”, Revista de drept penal vol. XX, 2013, nr. 3, pag.61. În același sens, printre alții, a se vedea A. Crișu-Ciocântă în T. Toader (coord), op. cit., pag. 446, respectiv I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., pag. 282, precum și T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader (coord.), Explicațiile...vol. IV., op. cit., pag. 124.

⁴² În susținerea acestei perspective, a se vedea G. Bodoroncea în G. Bodoroncea, V. Cioclei ș.a., op. cit., pag. 593.

⁴³ În acest sens, a se citi A. Crișu-Ciocântă în T. Toader (coord), op. cit., pag. 446-447.

Ipotezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

Alte două cauze exprese de înlăturare a caracterului nejustificat sunt reprezentate de dispozițiile art. 302 alin. (5) C.pen.⁴⁴, cu privire la violarea secretului corespondenței. Diferendul de opinie iscat în doctrină în legătură cu dispozițiile antereferte îl urmează îndeaproape pe cel din cadrul infracțiunii de violarea vieții private, fiindcă ipotezele luate în considerare prezintă multiple asemănări. Astfel, și în cazul acestei norme derogatorii componenta majoritară a literaturii de specialitate a apreciat incidența unor cauze justificative speciale⁴⁵, în timp ce alți autori au opinat în sensul existenței unor condiții negative de tipicitate atașate elementului material⁴⁶. Or, aceleași argumente reținute în cele ce precedă sunt, deopotrivă, valabile și în ceea ce privește norma legală precitată, fiind vorba despre o faptă ce respectă, în realitate, toate cerințele de tipicitate, dar care este ex lege admisă în raport de exigențele ordinii publice. Așadar, prin voința legiuitorului nu este consacrată o serie de activități ce nu ar putea constitui element material al infracțiunii, ci prevalența interesului public asupra dreptului unei persoane de a nu-i fi lezată intimitatea în contextul unor împrejurări determinate, sub forma unor cauze justificative speciale.

În fine, ultimele ipoteze exprese de înlăturare a antijuridicității se regăsesc în conținutul art. 338 alin. (3) C.pen.⁴⁷, fiind enumerate patru cazuri de

⁴⁴ Conform art. 302 alin. (5) C.pen., „Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

- a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;
- b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate”.

⁴⁵ Pentru această teză, a se citi A.-R. Trandafir în C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *op. cit.*, pag. 318, respectiv I. Pascu în V. Dobrinou, I. Pascu ș.a., *op. cit.*, pag. 597, precum și R. Slăvoiu, *op. cit.*, pag. 216-217. În același sens, a se vedea, printre mulți alții, A. Crișu-Ciocântă în T. Toader (*coord.*), *op. cit.*, pag. 489, respectiv M.-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 212-215, precum și C. Ghigheci în N. Volonciu, A.S. Uzlău (*coord.*), *op. cit.*, pag. 57.

⁴⁶ A se vedea, în acest sens, M. Udriou, *op. cit.*, pag. 678, respectiv G. Bodoroncea în G. Bodoroncea, V. Cioclei ș.a., *op. cit.*, pag. 678, precum și G. Paraschiv, în G. Antoniu, T. Toader (*coord.*), *op. cit.*, pag. 360.

⁴⁷ Potrivit art. 338 alin. (3) C.pen., „Nu constituie infracțiune părăsirea locului accidentului când:

- a) în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale;
- b) conducătorul vehiculului, în lipsa altor mijloace de transport, transportă el însuși persoanele rănite la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistență

„părăsire licită a locului accidentului”. Din nou, în doctrină nu a fost împărțit un punct de vedere unitar vizavi de calificarea acestor cauze de excludere a infracțiunii. *Majoritatea* autorilor au opinat în sensul celor anvizajate anterior, considerând cele patru ipoteze ca fiind cauze justificative speciale⁴⁸, în vreme ce alții au susținut că ipotezele vizează fie dispoziții speciale de înlăturare a imputabilității⁴⁹, fie cauze de nepedepsire⁵⁰. De asemenea, dată fiind incidența practică destul de mare a textului de lege menționat, inclusiv în *jurisprudență*⁵¹ s-a procedat la calificarea juridică a ipotezelor respective, fiind unanim acceptate ca reprezentând cauze justificative speciale.

În ceea ce ne privește, apreciem drept neechivocă imposibilitatea reținerii unei cauze de nepedepsire, argumentele precedente relative la alte asemenea ipoteze rămânând aplicabile. În plus, nu ne aflăm nici în prezența unei cauze de neimputabilitate, luând în considerare că situațiile imaginate de textul de lege nu vizează împrejurări în care făptuitorul, dintr-un motiv sau altul, să nu poată fi considerat fizic ori psihic responsabil pentru comportamentul său pretins antisocial. *În realitate, legea prevede cu claritate ipoteze speciale de înlăturare a caracterului ilicit al încălcării normei de incriminare, fundamentate pe interese superioare ale ordinii juridice în ansamblul său, e.g. ocrotirea vieții persoanelor accidentate prin transportarea acestora la o unitate sanitară.*

3) Cauza specială de neimputabilitate din noul Cod penal

medicală necesară și la care a declarat datele personale de identitate și numărul de înmatriculare sau înregistrare a vehiculului condus, consemnate într-un registru special, dacă se înapoiază imediat la locul accidentului;

c) conducătorul autovehiculului cu regim de circulație prioritară anunță de îndată poliția, iar după terminarea misiunii se prezintă la sediul unității de poliție pe a cărei rază de competență s-a produs accidentul, în vederea întocmirii documentelor de constatare;

d) victima părăsește locul faptei, iar conducătorul de vehicul anunță imediat evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliție”.

⁴⁸ În acest sens, fără ca enumerarea să fie exhaustivă, precizăm R. Răducanu în T. Toader (coord), *op. cit.*, pag. 531, M.A. Hotca în V. Dobrinioiu, I. Pascu ș.a., *op. cit.*, pag. 775, M-C. Ivan, Gh. Ivan, *op. cit.*, pag. 225-228.

⁴⁹ B. Virjean, „Excesul neimputabil”, *Rolul Europei într-o societate polarizată: Conferința Internațională*, Ed. Hamangiu, 2014, număr unic, pag. 389.

⁵⁰ A se consulta T. Manea în G. Bodoronca, V. Cioclei ș.a., *op. cit.*, pag. 743, precum și I. Rusu în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *op. cit.*, pag. 685 și urm.

⁵¹ A se vedea, spre pildă, Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 852/2018 și I.C.C.J., Decizia penală nr. 8/2019, la www.idrept.ro.

Ipotezele speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii în reglementarea Noului Cod Penal

Singura ipoteză specială de eliminare a caracterului imputabil al faptei din actuala reglementare a fost prevăzută de către legiuitor în conținutul art. 290 alin. (2) C.pen⁵² relativ la constrângerea mituitorului. De altfel, dispozițiile respective desemnează, în același timp, chiar singura cauză de excludere a infracțiunii cu privire la a cărei calificare juridică nu subzistă nicio controversă, atât în doctrină⁵³, cât și în practica instanțelor naționale⁵⁴ existând un consens absolut în acest sens. Într-adevăr, subiectul în sine nu este susceptibil a comporta dezbateri deosebite, de vreme ce ipoteza precitată constituie, în fapt, o formă specifică a constrângerii fizice ori morale (n.n. cu diferența că presupune condiții de îndeplinire mai largi decât acestea), cauze de neimputabilitate prevăzute în partea generală a noului Cod penal.

CONCLUZII

Prin raportare la toate aspectele antereferate, dificultatea trierii cauzelor speciale de înlăturare a trăsăturilor esențiale ale infracțiunii din noul Cod penal, în marea lor majoritate, rezultă cu putere de evidență. Astfel, în ciuda importanței practice indubitabile a acestui aspect, puterea legiuitoare a consacrat, prin intermediul unor exprimări normative echivoce și lipsite de orice fel de coerență, un număr considerabil de ipoteze speciale de excludere a infracțiunii, consecința ineluctabilă a acestei lipse totale de diligență fiind oglindită în cele prezentate – imposibilitatea de stabilire a unor criterii generale unitare în baza cărora calificarea respectivelor norme juridice să poată fi efectuată, corelativ cu existența unor incertitudini și divergențe doctrinare perpetue. Or, o serioasă îngrijorare ar trebui să derive din faptul că această confuzie și această lipsă totală de previzibilitate a textului de lege în mod invariabil se vor răsfrânge, mai devreme sau mai târziu, și asupra activității organelor judiciare.

Întocmai cum a fost arătat în cele ce precedă, o soluție adecvată, respectiv o triere cât mai aproape de intenția legiuitorului, nu poate surveni decât în urma unei analize *in concreto* a fiecărei cauze în parte, plecând de la

⁵² Conform art. 290 alin. (2) C.pen., „Fapta prevăzută în alin. (1) nu constituie infracțiune atunci când mituitorul a fost constrâns prin orice mijloace de către cel care a luat mita”.

⁵³ Printre mulți alții, a se vedea M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *op. cit.*, pag. 434-435, respectiv G. Ivan în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *op. cit.*, pag. 256-257, precum și V. Cioclei în C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *op. cit.*, pag. 238.

⁵⁴ A se vedea, cu titlu de exemplu, Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 754/2016 și Tribunalul Vaslui, Sentința penală nr. 37/2015, la www.idrept.ro.

George PELICAN

trăsăturile de bază ale infracțiunii și interpretând cu bun-simț juridic rațiunea pentru care fiecare dintre respectivele texte de lege a fost instituit. Cu toate acestea, până la o eventuală intervenție clarificatoare din partea puterii legislative, ipoteză, totuși, destul de improbabilă pe termen scurt, va reveni tot doctrinei și jurisprudenței sarcina dificilă de a tranșa definitiv problemele identificate, din a căror analiză au rezultat până în prezent, în principal, după cum am văzut, reflexii departe de a ajunge la un consens. Or, în considerarea celor expuse, *concluzia principală care se decelează este aceea că, deși rămâne de urmărit evoluția lucrurilor, cel puțin la momentul actual nu se întrevăd premise realiste în sensul depășirii inconvenientelor relatate.*